

Brüssel, 25. juuni 2026
(OR. en)

11024/26

ECOFIN 893
RELEX 882
NIS 1
MED 32
COEST 506
ECB
EIB

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	23. juuni 2026
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2026) 294 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE 2025. aastal kolmandatele riikidele antud makromajandusliku finantsabi rakendamise kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2026) 294 final.

Lisatud: COM(2026) 294 final

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 23.6.2026
COM(2026) 294 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**2025. aastal kolmandatele riikidele antud makromajandusliku finantsabi rakendamise
kohta**

{SWD(2026) 160 final}

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	2
2. MAKROMAJANDUSLIKU FINANTSABI PROGRAMMID 2025. AASTAL .	3
2.1. Idanaabrus	4
• Ukraina	4
2.2. Lõunanaabrus	5
• Egiptus	5
• Jordaania	7
2.3. Lääne-Balkan	9
• Põhja-Makedoonia	9
3. MAKROMAJANDUSLIKU FINANTSABI OTSTARBEKA KASUTAMISE TAGAMINE: TEGEVUSE HINDAMINE JA JÄRELHINDAMINE	10
3.1. Tegevuse hindamine.....	10
3.2. Hindamine	11
4. MAKROMAJANDUSLIKU FINANTSABI RAHASTAMISVAHENDIGA SEOTUD ÜLDISED ARENGUSUUNAD.....	12
4.1 Makromajandusliku finantsabi rahastamisvahendi toimimine.....	12
4.2 Makromajanduslik finantsabi mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027.....	13
4.3 Järgmist mitmeaastast finantsraamistikku (2028–2034) käsitlevas komisjoni ettepanekus kavandatud makromajanduslik finantsabi	14
5 TULEVIKUVÄLJAVAATED: MAKROMAJANDUSLIKU FINANTSABI PROGRAMMID JA EELARVE OLUKORD 2026. AASTAL.....	15
Tabel 1. Makromajandusliku finantsabi (MFA) toetuste kulu- ja maksekohustused ning MFA laenude väljamaksed 2023–2026 (eurodes)	18

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

2025. aastal kolmandatele riikidele antud makromajandusliku finantsabi rakendamise kohta¹

1. SISSEJUHATUS

Makromajanduslik finantsabi on ELi rahastamisvahend,² mida pakutakse maksebilansiraskustes olevatele partnerriikidele. Alates makromajandusliku finantsabi kehtestamisest 1990. aastal on see aidanud suurendada ELi naaberriikides või liidule geograafiliselt lähedastes riikides, sealhulgas kandidaatriikides, makromajanduslikku ja finantsstabiilsust, toetades ühtlasi struktuurireformide rakendamist. Selle andmise tingimus on üldjuhul Rahvusvahelise Valuutafondiga (IMF) sõlmitud mitteennetav kokkulepe. Makromajandusliku finantsabi programmide puhul kehtib ka poliitiline eeltingimus, millega nõutakse inimõiguste austamist ja tulemuslikke demokraatlikke mehhanisme, sealhulgas parlamentaarset mitmeparteisüsteemi ja õigusriiki, kooskõlas ELi lepingu artikli 21 lõikes 1 sätestatud liidu välistegevuse põhimõtete ja eesmärkidega.

Makromajandusliku finantsabi eesmärk on leevendada vahetut välisrahastamissurvet ja aidata kõrvaldada maksebilansipingete algpõhjuseid. Õigeaegse ja sihipärase finantsabi andmisega võimaldatakse abi saavatel riikidel suurendada eelarvepoliitilist manööverdamisruumi ja võla jätkusuutlikkust ning edendada vajalikke reforme. Makromajanduslikku kohandamist hõlbustades võivad makromajandusliku finantsabi programmid vähendada kahjulikku majanduslikku ja sotsiaalset mõju, jättes seeläbi partnerriigile piisavalt aega tegeleda oma maksebilansikriisi algpõhjustega.

Makromajanduslikku finantsabi antakse peamiselt pikaajaliste sooduslaenudena, kuid asjakohasel juhul võib programmides laene ja toetusi kombineerida. Makromajandusliku finantsabi laene rahastatakse ELi mitmekesise rahastamise strateegia alusel, mille kohaselt emiteerib komisjon ühe nimetuse all võlakirju (ELi võlakirjad) ja suunab tulud keskreseervi, millest rahastatakse paljusid ELi poliitikaprogramme, sealhulgas makromajanduslikku finantsabi. Makromajandusliku finantsabi toetusi rahastatakse otse ELi eelarvest.

Makromajanduslikku finantsabi antakse tavaliselt osamaksetena, tingimusel et partnerriigiga kokku lepitud selgelt määratletud majanduspoliitilised tingimused on täidetud. Makromajanduslik finantsabi täiendab ELi korrapärast koostööabi ning aitab saavutada ELi laiemaid eesmärke, nimelt säilitada stabiilsust, suurendada heaolu ja edendada ELi väärtusi ka väljaspool selle piire. Seda hinnangut toetavad mitu makromajandusliku finantsabi programmide sõltumatut järelhindamist³ ja kõiki

¹ Aruanne põhineb tabelil, mis oli kättesaadav 2026. aasta aprilli seisuga.

² Muudele kolmandatele riikidele kui arenguriikidele antava makromajandusliku finantsabi õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikkel 212. Kui kolmas riik vajab kiireloomulist finantsabi, võib õigusliku alusena kasutada ELi toimimise lepingu artiklit 213.

³ Kõikide järelhindamise tulemustega saab tutvuda komisjoni veebisaidil aadressil https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_en.

aastatel 2010–2020 hinnatud makromajandusliku finantsabi programme käsitlev 2023. aasta metahindamine⁴.

Ka 2025. aasta andis kinnitust, et makromajandusliku finantsabi rahastamisvahend võimaldab reageerida kiiresti ja tulemuslikult erandlikele asjaoludele, täites samal ajal oma põhiülesannet tagada makromajanduslik stabiilsus ja edendada struktuurireforme. EL maksis Ukrainale G7 algatuse „Erakorralise tulu kiirendamise laenu Ukrainale“ raames makromajandusliku finantsabi laenudena välja 18,1 miljardit eurot⁵. Selle – olgugi et eripärase – toetuse eesmärk oli nii nagu ka varasemate makromajandusliku finantsabi programmide puhul reageerida riigi pakilisele rahastamisvajadusele ja toetada selle majanduslikku vastupanuvõimet, arvestades Venemaa jätkuvaid rünnakuid, millel on hävitav mõju Ukraina elutähtsale taristule ja märkimisväärsed makromajanduslikud tagajärjed. Samal ajal aidati Egiptusel ja Jordaaniale makromajandusliku finantsabi programmide kaudu stabiliseerida nende majandust, võttes arvesse üha suurenevaid probleeme, mis tulenevad keerulisest ja ebastabiilsest piirkondlikust olukorrast Lähis-Idas ning vajadusest kiirendada olulisi struktuurireforme.

Makromajanduslikku finantsabi käsitlev 2025. aasta aruanne on koostatud kooskõlas ELi õigusest tulenevate komisjoni aruandluskohustustega. Sellega koos esitatakse komisjoni talituste töödokument, milles hinnatakse konkreetsete makromajandusliku finantsabi programmide rakendamist üksikasjalikumalt.

2. MAKROMAJANDUSLIKU FINANTSABI PROGRAMMID 2025. AASTAL

2025. aastal andis EL makromajanduslikku finantsabi Ukrainale, Egiptusele ja Jordaaniale.

Kuna Venemaa oma agressioonisõda jätkas, oli suurima makromajandusliku finantsabi saaja endiselt Ukraina, kellele maksti aasta jooksul välja 18,1 miljardit eurot G7 erakorralise tulu kiirendamise algatuse raames, millega tehti kättesaadavaks kokku 45 miljardit eurot laenudena, mis makstakse tagasi tõkestatud Venemaa riigivaradest saadavast erakorralisest tulust. Lõunanaabruse osas kiitsid kaasseadusandjad 2025. aasta juunis heaks Egiptusele 4 miljardi euro suuruse makromajandusliku finantsabi andmise programmi, mille raames maksti 1 miljard eurot välja 2026. aasta jaanuaris. Lisaks kiitsid kaasseadusandjad 2025. aasta aprillis heaks Jordaaniale 500 miljoni euro suuruse makromajandusliku finantsabi andmise programmi ning 250 miljonit eurot maksti riigile välja 2025. aasta septembris. 2025. aasta augustis tegi komisjon ettepaneku Jordaaniale täiendava 500 miljoni euro suuruse makromajandusliku finantsabi andmise programmi kohta. Mis puutub Lääne-Balkani riikidesse, siis käimasoleva Põhja-Makedooniale 100 miljoni euro suuruse makromajandusliku finantsabi andmise programmi puhul täiendavaid edusamme ei tehtud.

⁴ Komisjoni talituste töödokument „Evaluation of macro-financial assistance to third countries (meta-evaluation of operations for 2010–2020)“ (Kolmandatele riikidele antava makromajandusliku finantsabi hindamine (2010.–2020. aasta programmide metahindamine)), SWD(2023) 16.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 2024. aasta määrus (EL) 2024/2773, millega luuakse Ukraina laenukoostöö mehhanism ja antakse Ukrainale erakorralist makromajanduslikku finantsabi (ELT L, 2024/2773, 28.10.2024).

2.1. *Idanaabrus*

- **Ukraina**

Vaatamata hävitustööle, mida Venemaa on alates oma täiemahulisest sõjalisest sissetungist 2022. aastal Ukraina füüsilise ja inimkapitali laastamiseks teinud, näitas riigi majandus endiselt üles märkimisväärsed vastupanuvõimet, olgugi et majanduskasv on viimastel kvartalitel tuntavalt aeglustunud. Pärast 3,5 % kasvu 2024. aastal langes SKP reaalkasv 2025. aastal energiataristu vastu suunatud rünnakute intensiivistumise, tööjõupuuduse ja endiselt piiratud suutlikkuse tõttu 1,8 % tasemele. Riigi majandus sõltub jätkuvalt suuresti Musta mere ja Doonau kaudu kulgevate ekspordikoridoride toimimisest ning püsivast rahvusvahelisest finantsabist, sealhulgas Euroopa Liidu erakorralise tulu kiirendamise makromajandusliku finantsabi ja Ukraina rahastu raames antavast toetusest. Inflatsioon kiirenes 2025. aasta alguses energiavarustuse häirete, toiduainete hindade tõusu ja kiire palgakasvu tõttu, kuid on seejärel märkimisväärselt aeglustunud, langedes 2026. aasta jaanuaris 7,4 % tasemele. Sellise arengu tingis osaliselt range rahanduspoliitika, mida Ukraina keskpank kohaldas kogu 2025. aasta jooksul ja mida leevendati alles hiljuti, kui baasintressimäär langetati 2026. aasta jaanuaris 15 %-le. Välispositsioon jäi nõrgaks ja jooksevkonto puudujääk oli 2025. aastal endiselt märkimisväärne ehk hinnanguliselt 14,5 % SKPst, mis kajastab suurt kaitsevajaduste, energia ja ülesehitamisega seotud impordinõudlust ning toetuste rahastamise järkjärgulist vähendamist. Püsivate sõjaaja kulutuste ja ülesehitusvajaduste tõttu on riigi rahandus endiselt suure surve all ja riigieelarve puudujääk 19,5 % SKPst, olgugi et tulude suurendamiseks on kehtestatud uued maksumeedmed. Pangandussektor on seni jäänud hoolimata äärmiselt keerulisest tegevuskeskkonnast stabiilseks ja hästi kapitaliseerituks, kuna seda toetab kaalutletud reguleerimine ja suur likviidsus. Kui vaadata tulevikku, siis on majanduslikud väljavaated endiselt väga ebakindlad ning neid ahendab energia- ja tootmistaristu jätkuv hävimine, tööjõupuudus ning sõja arengu ettearvamatus. Seda kõike arvesse võttes on püsiv ja prognoositav rahvusvaheline rahaline toetus endiselt väga oluline, et säilitada makromajanduslik stabiilsus ja võimaldada Ukrainal ka edaspidi Venemaa agressioonisõjale vastu seista.

Pärast järjestikuseid makromajandusliku finantsabi programme, mille raames maksti Ukrainale alates Venemaa täiemahulise agressioonisõja algusest kuni 2023. aasta lõpuni välja kokku 25,2 miljardit eurot, avaldas sõda jätkuvalt märkimisväärsed survet Ukraina riigi rahandusele. Seega oli 2025. aastal vaja riigi rahastamispuudujäägi katmiseks lisarahastust.

Kõike seda silmas pidades võtsid G7 juhid 2024. aasta juunis Itaalias Apuulias toimunud tippkohtumise raames kohustuse anda Ukrainale 45 miljardit eurot erakorralise tulu kiirendamise laene, mille tagasimaksmiseks kasutatakse tulevast erakorralist tulu liidu ja muude asjaomaste jurisdiktsioonide valduses olevatest Venemaale kuuluvatest tõkestatud riigivaradest. Sellele kohustusele tuginedes võtsid Euroopa Parlament ja nõukogu 24. oktoobril 2024 vastu määruse (EL) 2024/2773, mis jõustus 29. oktoobril 2024. Pärast 25. oktoobril 2024 toimunud G7 rahandusministrite kohtumist, mille raames kinnitati G7 partnerite tehtavad osamaksed, kinnitas liit, et annab Ukrainale 18,1 miljardi euro suuruse makromajandusliku finantsabi laenu, mis tehakse kättesaadavaks ühe väljamaksena. Olles hindamisega teinud kindlaks, et väljamakse suhtes kehtivad poliitikatingimused on

täidetud, võttis komisjon 18. detsembril 2024 vastu otsuse, millega anti luba teha see üks väljamakse⁶. Need tingimused käsitlesid peamisi reformivaldkondi, sealhulgas makromajanduslik finantsstabiilsus, riigile kuuluvad ettevõtted, avalik haldus, energeetika, õigusriik ja korruptsioonivastane võitlus ning kaitse. Need nähti ette Ukraina kava kohaste laiemate meetmete rakendamisele eelnevate vaheetappide ülesannetena.

Kogu makromajandusliku finantsabi summa maksti 2025. aastal osamaksetena välja ning esimene väljamakse summas 3 miljardit eurot tehti jaanuaris. Sellest maksete osaliselt varasemast jaotamisest tingituna veebruaris väljamakseid ei tehtud. Seejärel tehti väljamakseid stabiilse ajakava järgi ning 1 miljardi euro suuruste väljamaksete perioodi pikendati vahemikus 2025. aasta märtsist septembrini. Kuna sõjategevus eesliinil suurenes, kujunes Ukraina 2025. aasta neljanda kvartali sõjalise rahastamise vajadus varem hinnatust suuremaks. Väljamaksete ajakava puhul ette nähtud paindlikkus võimaldas algselt 2025. aasta detsembriks kavandatud 6,1 miljardi euro suuruse väljamakse teha varem ning 2025. aasta oktoobri ja novembri korralisi väljamakseid suurendada. Seega tehti 2025. aasta oktoobris väljamakseid summas 4 miljardit eurot ja 2025. aasta novembris summas 4,1 miljardit eurot.

Komisjoni talituste ja Euroopa välisteenistuse käimasolevate hindamiste raames anti poliitilise eeltingimuse täidetuse kohta kogu aasta jooksul positiivne hinnang. Küll aga tekitasid muret 2025. aasta juulis toimunud sündmused, mis mõjutasid korruptsioonivastaste asutuste, eelkõige Ukraina riikliku korruptsioonivastase büroo (NABU) ja korruptsioonivastase võitluse eriprokuratuuri (SAPO) sõltumatust reguleerivat institutsioonilist raamistikku; neid käsitati kui võimalikku märkimisväärset tagasiminekut peamiste korruptsioonivastaste institutsioonide autonoomia kaitsmisel. Komisjon tegi Ukraina ametiasutustega tihedat koostööd olukorra taastamiseks, NABU ja SAPO sõltumatuse taastamiseks ning selle tagamiseks, et enne makromajandusliku finantsabi väljamakseid käsitletakse piisavalt kõiki institutsioonilist sõltumatust ohustavaid riske (ja nähes ette, et makset ei tehta enne, kui olukord on lahendatud).

Samal ajal läbis Ukraina edukalt mitu IMFi 2023. aasta laiendatud rahastamisvahendi kokkuleppe alusel toimunud läbivaatamist, mis näitab, et hoolimata erakordselt keerulisest olukorrast täidab Ukraina endiselt pühendunult oma kohustust edendada reforme.

2.2. Lõunanaabrus

- **Egiptus**

Egiptus sattus praeguse kümnendi alguses keerulisse makromajanduslikku olukorda seoses mitme välise šokiga, nagu COVID-19 pandeemia, sõda Gazas ja laevade ründamine Punasel merel. Majandusreformide aeglane edenemine tekitas ebakindlust ja vähendas välisinvesteeringuid. Egiptuse SKP reaalkasv jõudis 2024. aasta juulist 2025. aasta juunini kestnud eelarveaastal (eelarveaasta 2024–2025) 4,4 % tasemele ja kiirenes seejärel veelgi, nii et 2025. aasta teisel poolel oli kasv eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 5,3 %. Tänu makromajanduspoliitika juhtimisel tehtud edusammudele,

⁶ Erakorralise tulu kiirendamise makromajandusliku finantsabi laen tagati ELi eelarve manööverdamisruumiga. Võttes arvesse manööverdamisruumi kättesaadavusperioodi, tuli selleks, et laenu jaoks oleks võimalik seda tagatist kasutada, võtta 24. detsembriks 2024 vastu otsus üheainsa väljamakse tegemise kohta.

vahetuskursi liberaliseerimise mõjule 2024. aastal ja ettevõtluskeskkonna mõningasele paranemisele hakkas olukord paranema. Majanduskasvu vedasid peamiselt eratarbimine ja erainvesteeringud, kuid avaliku sektori investeeringud samal ajal vähenesid. Kaupade ja teenuste netoekspordi mõju jäi negatiivseks. Töötuse määr langes 2025. aasta neljandas kvartalis 6,2 % tasemele; aasta varem oli see näitaja 6,4 %. Inflatsioon, mis oli 2024. aastal olnud 28,5 %, aeglustus ja jäi 2025. aasta teisel poolaastal püsima 12 % juurde. Eelarveaastal 2024–2025 oli valitsemissektori eelarve puudujääk 7,2 % SKPst ja valitsemissektori võla intressimaksed moodustasid rohkem kui 10 % SKPst. Valitsemissektori võlg langes 84 %-le SKPst. Jooksevkonto puudujääk kahanes eelarveaastal 2024.–2025 tasemele 4,2 % SKPst, kuna välismaal töötamisest tulenevad suuremad rahaülekanded ja turismist saadav tulu tasakaalustavad osaliselt suurenevat kaubavahetuse puudujääki. Välismaised otseinvesteeringud moodustasid eelarveaastal 2024–2025 SKPst 3,3 %. Keskpanga välisvaluuta netoreservide väärtus küündis 2026. aasta aprilli lõpus 53 miljardi USA dollarini, mis vastab kuue kuu kaupade ja teenuste impordile ning on suurem kui aasta varem registreeritud 48,1 miljardit USA dollarit. Võttes aga arvesse riigi sõltuvust imporditud naftast ja gaasist, turismist ja rahaülekannetest, on riik endiselt haavatav väliste šokkide suhtes, nagu hiljutine Lähis-Ida konflikt, olgugi et tänu reformide läbiviimisel tehtud jõupingutustele on Egiptus paremini ette valmistatud, kui ta oli eelmise energiakriisi ajal.

2024. aasta märtsis sõlmisid EL ja Egiptus ühise heaolu, stabiilsuse ja julgeoleku nimel strateegilise ja laiaulatusliku partnerluse, mida toetab rahastamispakett, mis võimaldab anda kuni 7,4 miljardi euro väärtuses lühi- ja pikaajalist toetust. Võttes arvesse Egiptuse keerukat majandus- ja finantsseisundit ning tema rolli olulise stabiliseeriva tegurina piirkonnas, kus olukord muutub üha ebakindlamaks, tegi komisjon ettepaneku toetada Egiptust kuni 5 miljardi euroga kahe makromajandusliku finantsabi programmi raames: i) 1 miljardi euroga lühiajalise makromajandusliku finantsabi programmi raames ja ii) korralise makromajandusliku finantsabi programmi raames kuni 4 miljardi euroga. Nõukogu kiitis 1 miljardi euro suuruse lühiajalise makromajandusliku finantsabi andmise heaks 2024. aasta aprillis⁷ ja see maksti täielikult välja ühe maksena 2024. aasta detsembris.

Euroopa Parlament ja nõukogu kiitsid järelprogrammi 4 miljardi euro suuruse abi heaks 2025. aasta juunis⁸. Vastastikuse mõistmise memorandum, mille kohta liikmesriikide komitee esitas oma arvamuse, allkirjastati 2025. aasta juulis. Esimene 1 miljardi euro suurune väljamakse tehti 2026. aasta jaanuaris pärast seda, kui oli antud positiivne hinnang esimese väljamaksega seotud 13 poliitikameetme (mille keskmes on riigi rahanduse tugevdamine, sotsiaalkaitse ja tööturupoliitika parandamine, konkurentsivõime ja ettevõtluskeskkonna parandamine ning rohepöörde toetamine) rakendamise, poliitilise eeltingimuse alusel nõutavate konkreetsete ja usaldusväärsete meetmete rakendamisel Egiptuse tehtud edusammude ning IMFi programmi graafikus püsimise kohta. Makromajandusliku finantsabi teine ja kolmas osa (kumbki summas 1,5 miljardit eurot)

⁷ Nõukogu 12. aprilli 2024. aasta otsus (EL) 2024/1144 Egiptuse Araabia Vabariigile lühiajalise makromajandusliku finantsabi andmise kohta (ELT L, 2024/1144, 15.4.2024).

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2025. aasta otsus (EL) 2025/1267, mis käsitleb Egiptuse Araabia Vabariigile makromajandusliku finantsabi andmist (ELT L, 2025/1267, 27.6.2025).

makstakse kava kohaselt välja 2026. aastal, eeldusel et tingimuste täidetuse kohta antakse positiivne hinnang.

IMFi direktorite nõukogu viis 2025. aasta märtsis lõpule IMFi 8 miljardi USA dollari suuruse eelarvega laiendatud rahastamisvahendit käsitleva neljanda läbivaatamise. Poliitika rakendamisel tekkinud viivituste tõttu ühendati viies läbivaatamine kuuenda läbivaatamisega, mis toimus 2025. aasta detsembris. IMFi direktorite nõukogu kiitis selle heaks 2026. aasta veebruaris. IMFi programm lõpeb 2026. aasta detsembris.

- **Jordaania**

Jordaania majandust ja väljavaateid pärsib püsiv piirkondlik ebakindlus, olgugi et makromajanduslike tulemuste poolest on olukord üldiselt stabiilne. Jordaania kolme esimese kvartali SKP reaalkasv suurenes 2,4 %-lt 2024. aastal 2,7 %-le 2025. aastal. 2025. aasta majanduskasv oli laiapõhjaline, kajastades olukorra jätkuvat paranemist põllumajanduse, tootmise ja transporditeenuste valdkonnas, samal ajal kaevandamise valdkonnas majandustegevus mõnevõrra vähenes. Piirkondlike pingete suurenemisega seoses suvel esinenud katkestused lennuliikluses olid lühiajalised ning nende mõju turismile ja kaubandusele näib olevat vähenenud. 2025. aasta keskmine inflatsioon oli 1,8 %. Septembris 2025 langetas Jordaania keskpank oma baasintressimäära 25 baaspunkti võrra ehk 6,25 %-le (tegu oli esimese langetamisega alates 2024. aasta detsembrist), mis on laias laastus kooskõlas USA rahapoliitika lõdvendamisega, võttes arvesse dinaari seotust USA dollariga.

Jooksevkonto puudujääk oli 2025. aasta esimesel poolaastal 7,4 % SKPst ehk väiksem kui aasta varem, mil see oli 8,3 % SKPst. See paranemine oli tingitud kaupade ja teenuste ekspordi kasvust, mis enam kui tasakaalustas impordi kasvu. Kaubavahetuse puudujääk moodustas 25,7 % SKPst ja selle kompenseeris osaliselt suur turismitulu. Välismaiste otseinvesteeringute osatähtsus SKPs kasvas 2025. aasta esimesel poolaastal 4,0 %-ni (2024. aastal moodustasid need 3,1 % SKPst). Jordaania keskpanga välisvaluuta brutoreservide maht jäi suureks, ulatudes 2025. aasta novembri lõpus 24,6 miljardi USA dollarini, mis katab ligikaudu 8,8 kuu kaupade ja teenuste impordi. Valitsemissektori üldine eelarvepuudujääk peaks prognooside kohaselt vähenema ligikaudu 5,3 %-lt SKPst 2025. aastal ligikaudu 4,8 %-le SKPst 2026. aastal (ja 4,3 %-le SKPst 2027. aastal), mis kajastab seda, et eeldatakse tulude kasutuselevõtmise ja kuludistsipliini jätkumist. Valitsemissektori võla ja riigi tagatisega võlakohustuste maht oli 2025. aasta lõpus endiselt suur, moodustades 108,6 % SKPst (83,4 % SKPst, kui jätta välja sotsiaalkindlustuskorporatsiooni osalused), kusjuures välisvõla osatähtsus SKPs oli 42,2 %. 2025. aastal jätsid reitinguagentuurid Jordaania riigireitingu „spekulatiivsel tasemel“ muutmata.

Gazas 2023. aasta oktoobris puhkenud sõjal oli märkimisväärne ülekanduv mõju, mis suurendas survet Jordaania julgeolekule ja pani proovile riigi majandusliku vastupanuvõime. Sellest tulenevalt taotlesid Jordaania ametiasutused 2023. aasta oktoobris uut makromajandusliku finantsabi programmi. Kaasseadusandjad kiitsid 2025. aasta aprillis heaks programmi „MFA IV“ 500 miljoni euro väärtuses laenude andmiseks⁹ ning

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. aprilli 2025. aasta otsus (EL) 2025/793 Jordaania Hašimiidi Kuningriigile makromajandusliku finantsabi andmise kohta (ELT L, 2025/793, 22.4.2025).

selle esimene väljamakse summas 250 miljonit eurot tehti 2025. aasta septembris. Esimese väljamakse tegemiseks pidid olema täidetud eeltingimused: poliitiline eeltingimus ja IMFi programmi raames rahuldavate tulemuste saavutamise tingimus. Programmi abi koondati perioodi algusesse, et aidata Jordaaniale katta kiireloomuline välisrahastamisvajadus suureneva piirkondliku ebastabiilsuse tingimustes ning samal ajal osaliselt kompenseerida 2023. aasta oktoobris esitatud taotluse ja 2025. aasta aprillis toimunud vastuvõtmise vahele jäänud tavatult pikka viivitust. See viivitus oli osaliselt seotud 2024. aasta Euroopa Parlamendi valimistega ja sellele järgnenud konstitueeriva protsessiga.

Ülejäänud 150 miljoni euro ja 100 miljoni euro suurused osamaksed tehakse kava kohaselt 2026. ja 2027. aastal, tingimusel et on täidetud vastastikuse mõistmise memorandumis kokku lepitud eeltingimused ja poliitikatingimused, mille keskmes on riigi rahanduse tugevdamine, juhtimise ja korrupsioonivastase võitluse tõhustamine, sotsiaalkaitse ja tööturupoliitika parandamine ning rohepöörde ja dünaamilisema ettevõtluskeskkonna toetamine.

Jordaania tihedad suhted IMFiga põhinevad 2024. aasta jaanuaris heaks kiidetud nelja-aastaselt laiendatud rahastamisvahendil, mille kaudu tehakse kokku kättesaadavaks ligikaudu 1,3 miljardit USA dollarit, ning 2025. aasta juunis heaks kiidetud vastupidavus- ja kestlikkusrahastul, mille kaudu tehakse kättesaadavaks ligikaudu 700 miljonit USA dollarit. Viimane läbivaatamine nende kahe rahastu raames tehti 2026. aasta aprillis, mil IMF jõudis ametiasutustega tehnilise tasandi kokkuleppele; läbivaatamine tõi esile, et programmi tulemused on olnud head, hoolimata Lähis-Ida viimase sõja tõttu üha keerulisemaks muutunud väliskeskkonnast. IMFi hinnangul on Jordaania eelarvetulemused endiselt kooskõlas programmi eesmärkidega, mille täitmist toetavad kindel tulude kogumine ja distsiplineeritus jooksvate kulutuste tegemisel. Ametiasutused täidavad pühendunult kohustust tagada eelarve järkjärguline konsolideerimine, et vähendada valitsemissektori võla suhet SKPsse, tuginedes keskpika perioodi tulustrateegiale ja kommunaalteenuste rahastamise parandamisele, jättes samal ajal ruumi oluliste sotsiaalsete ja avaliku sektori investeeringute tegemiseks.

Võttes arvesse keerulist majandusolukorda ja suurt katmata rahastamisvajadust, taotles Jordaania 2025. aasta jaanuaris täiendavat abi 500 miljoni euro suuruse makromajandusliku finantsabi viienda programmi („MFA V“) raames. Taotluses osutati majandusliku ja poliitilise keskkonna halvenemisele seoses piirkondliku ebastabiilsuse süvenemisega kogu 2024. aasta jooksul juba niigi ebakindlas ülemaailmses kontekstis. Kaasseadusandjad kiitsid uue programmi heaks 2026. aasta jaanuaris¹⁰ ning selle väljamaksed on kavas teha aastatel 2026–2027 paralleelselt neljanda makromajandusliku finantsabi andmisega. Läbirääkimised vastastikuse mõistmise memorandumile üle on veel pooleli. Nii neljas kui ka viies makromajanduslik finantsabi on osa 2025. aasta jaanuaris algatatud ELi ja Jordaania strateegilise ja laiaulatusliku partnerluse laia raamistikust.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. jaanuari 2026. aasta otsus (EL) 2026/188 Jordaania Hašimiidi Kuningriigile makromajandusliku finantsabi andmise kohta (ELT L, 2026/188, 23.1.2026).

2.3. Lääne-Balkan

- **Põhja-Makedoonia**

SKP kasv kiirenes 3 %-lt 2024. aastal 3,5 %-le 2025. aastal, peamiselt tänu investeeringutele, kuna avalike teede projektidega seotud tööd hoogustusid. Suurenesid ka erainvesteeringud, mida toetasid valitsuse subsideeritud laenud. Kodumajapidamiste tarbimise kasv jäi eelmise aastaga samale tasemele (aastane kasv 2,2 %) ning seda toetas reaalse kasutatava tulu suurenemine tänu pensionide ja palkade tõusule inflatsiooni ajutise aeglustumise ajal ning laenumahu suur kasv. Veel aitas majanduskasvule kaasa avaliku sektori tarbimise kasv (+5,3 %), mis kajastas peamiselt avaliku sektori suurt palgatõusu. 2025. aastal taastus ekspordimaht (+6,1 %), mis oli 2024. aastal reaalkasvatases vähenenud. Kuna aga investeeringud ja ekspordiks tootmine sõltusid suurel määral imporditud sisenditest, kujunes impordimahu aastane kasv suuremaks (+6,8 %). Kokkuvõttes oli netoekspordi mõju SKP kasvule negatiivne. Keskmine aastane tarbijahinnaindeksi inflatsioon kiirenes 3,5 %-lt 2024. aastal 4,1 %-le 2025. aastal, kuna toiduainete hinnad valitsuse ajutistele hinnakontrollimeetmetele vaatamata suurenesid ja palgakulud riigisisest kasvasid, avaldades mõju teenustele. Keskpang jätkas ettevaatlikku rahapoliitikat, suurendades kohustusliku reservi nõudeid ja tugevdades oma makrotasandi usaldatavusjärelevalve vahendeid. 2025. aasta detsembris kohandas ta oma rahapoliitika raamistikku, et parandada likviidsuse juhtimist ja poliitika ülekandumist. Jooksevkonto puudujääk suurenes 2025. aastal eelmise aastaga võrreldes 2,1 protsendipunkti võrra ehk 4,3 %-le SKPst, peamiselt tingituna teisese tulu bilansi ja teenuste bilansi ülejäägi vähenemisest. Välismaiste otseinvesteeringute netosissevool vähenes 2024. aasta erakordselt kõrgelt tasemelt (6,6 % SKP-st) 2,2 %-le SKPst 2025. aastal, ent see langus oli tingitud pigem ettevõtete vahelise laenuandmisega kaasnenud suurest väljavoolust kui greenfield-investeeringute vähenemisest. Eelarvepoliitika jäi ekspansiivseks. Valitsemissektori eelarve puudujääk vähenes 2025. aastal eelmise aastaga võrreldes 0,5 protsendipunkti võrra ehk 4 %-le SKPst, mis vastas valitsuse seatud eesmärgile. Aasta keskel toimunud eelarve tasakaalustamise käigus kärbiti investeeringukulu, et rahastada uusi kulukohustusi, eelkõige avaliku sektori palgatõusu ja pensionide tõusu. 2025. aasta lõpu seisuga oli Põhja-Makedoonia valitsemissektori võla tase ligikaudu 10 protsendipunkti kõrgem pandeemiaeelsest tasemest (2019), ulatudes 59,6 %-ni SKPst, ning valitsemissektori võlg kasvas sel perioodil 11,3 protsendipunkti võrra ehk 51,8 %-ni SKPst.

Komisjon võttis veebruaris 2023 vastu ettepaneku anda Põhja-Makedooniale laenudena kuni 100 miljonit eurot makromajanduslikku finantsabi, mis makstakse välja kahes võrdses osas. Kaasseadusandjad kiitsid programmi heaks 2023. aasta juulis¹¹ ning komisjon ja Põhja-Makedoonia ametiasutused allkirjastasid vastastikuse mõistmise memorandumid 2024. aasta jaanuaris. Vastastikuse mõistmise memorandum sisaldab 20 poliitilist tingimust (millest kaheksa on seotud esimese osamaksega) sellistes valdkondades nagu riigi rahandus, ettevõtluskeskkond, haridus ja tööturg, energia, kohtusüsteem, hea valitsemistava ning korruptsioonivastane võitlus. Komisjon tegi

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2023. aasta otsus (EL) 2023/1461 makromajandusliku finantsabi andmise kohta Põhja-Makedooniale (ELT L 180, 17.7.2023, lk 1).

esimese väljamakse summas 50 miljonit eurot 2024. aasta aprillis, olles eelnevalt hinnanud kõik sellega seotud tingimused täidetuks.

Seni ei ole teist 50 miljoni euro suurust väljamakset veel tehtud, sest ametiasutused ei ole vahendite taotlust ja seega ka maksega seotud poliitikareformide rakendamiseks vajalikku vastavuskinnitust veel esitanud. Pärast IMFiga sõlmitud ennetusliku ja likviidsust pakkuva krediidiliini lepingu lõppemist 2024. aasta novembris ei ole Põhja-Makedoonia IMFiga uues abiprogrammis kokku leppinud, mis on aga üks makromajandusliku finantsabi väljamakse tegemise eeltingimustest. Makromajandusliku finantsabi programmi kättesaadavusperiood lõpeb 2026. aasta augustis.

3. MAKROMAJANDUSLIKU FINANTSABI OTSTARBEKA KASUTAMISE TAGAMINE: TEGEVUSE HINDAMINE JA JÄRELHINDAMINE

3.1. Tegevuse hindamine

Kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2024/2509¹² (edaspidi „finantsmäärus“) nõuetega koostab komisjon välisnõustajate abiga tegevushinnangud, saamaks piisavat kindlust selle kohta, et haldusmenetlused ja raharinglus abisaajariikides toimivad.

Tegevuse hindamisel uuritakse avaliku sektori finantsjuhtimise süsteeme, eelkõige rahandusministeeriumide ja keskpankade institutsioonilist ülesehitust ja menetlusi ning konkreetsemalt nende kontode haldamist, kuhu kantakse ELi finantsabi. Lisaks pööratakse erilist tähelepanu väliste auditeerimisasutuste toimimisele, nende sõltumatusele, tööprogrammidele ja nende tehtava kontrolli tulemuslikkusele. Samuti vaadatakse läbi kesktasandi riigihankemenetlused.

Ukraina haldusmenetlusi ja raharinglusega seotud tegevust hinnati 2022. aastal, enne erakorralise makromajandusliku finantsabi toetuse (2022), rahastamisvahendi „MFA+“ abi (2023) ja erakorralise tulu kiirendamise makromajandusliku finantsabi andmist (2024–2025). Järeldati, et pärast 2018. aastal toimunud viimast hindamist on tehtud märkimisväärseid edusamme riigi rahanduse juhtimise süsteemide ja muu raharingluse tugevdamisel. Samuti tõi see esile Ukraina ametiasutuste jätkuva pühendumuse olukorra pidevale parandamisele. Hinnangus rõhutati vajadust seada prioriteediks riigi rahanduse juhtimise reformid peamistes valdkondades ning soovitati võtta lisameetmeid, kui julgeolekuolukord paraneb, võttes arvesse eelseisvaid märkimisväärseid ülesehitustöid.

Ukrainale makromajandusliku finantsabi andmise uue programmi eeldatava käivitamisega seoses algatas komisjon 2026. aasta alguses uuesti riigi haldusmenetluste ja raharinglusega seotud tegevuse hindamise. Hindamise tulemusena jõuti järeldusele, et Ukraina riigi rahanduse juhtimise süsteemid ja muu raharinglus on pärast 2022. aasta hindamist märkimisväärselt paranenud. Ühelt poolt kiideti hinnangus vankumatut keskendumist ja pühendumust, mida valitsus on üles näidanud, hoolimata pikaleveninud sõjategevusest ja halvenevatest oludest riigis, ning märgiti, et on piisavalt tõendeid, mis kinnitavad, et mitu reformi oluliste regulatiivsete küsimuste lahendamiseks ning süsteemide ja protsesside parandamiseks on juba ellu viidud või pooleli. Teiselt poolt rõhutati hinnangus, et paljusid

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrus (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (ELT L, 2024/2509, 26.9.2024).

regulatiivseid reforme tuleb veel praktikas katsetada, ning toonitati, et ametiasutustel tuleb pärast Ukrainas normaalse olukorra taastumist võtta tähelepanu alla mitu kriitilise tähtsusega valdkonda.

2023. aastal toimus makromajandusliku finantsabi programmile eelnev Põhja-Makedoonia tegevuse hindamine. Hinnangus leiti, et riigi raharinglus ja menetlused on rahuldavad, ning loeti riigi rahanduse juhtimise süsteem üldiselt usaldusväärseks, märkides, et selles osas on tehtud olulisi edusamme.

Egiptuse ja Jordaania puhul viidi nende vastavate makromajandusliku finantsabi programmide ettevalmistamise raames tegevuse hindamine läbi 2024. aastal. Egiptuse puhul tehti hindamise käigus kindlaks, et ametiasutused on teinud märkimisväärseid edusamme, sealhulgas kehtestanud uued riigi rahanduse juhtimist ja pangatehinguid reguleerivad õigusaktid, ning jõuti järeldusele, et kui reformide praegune tempo püsib, on riigi rahanduse juhtimise raamistik ja raharinglus makromajandusliku finantsabi saamiseks piisavad.

Jordaania tegevust hinnati teist korda alates 2020. aastast ning see kinnitas riigi rahanduse juhtimise süsteemide parandamisel ja riigi kulutõhususe suurendamisel tehtud edusamme. Kindlaks tehti siiski ka mõned probleemid, nagu auditibüroo ebapiisav sõltumatus ja läbipaistvus, riigihankevaidluste läbivaatamise komisjoni alakasutamine ning riigivõlakirjade õhuke järelturg. Nendest probleemidest hoolimata jõuti hinnangus järeldusele, et Jordaania haldusmenetlused ja raharinglus tagavad makromajandusliku finantsabi programmide rakendamiseks tugeva aluse. Mõningaid kindlaks tehtud puudusi kajastati vastavate programmide poliitilistes tingimustes¹³.

3.2. Hindamine

Kooskõlas finantsmääruse ja vastavate makromajanduslikku finantsabi käsitlevate otsustega teeb komisjon pärast makromajandusliku finantsabi programmide lõpuleviimist süstemaatiliselt järelhindamisi. Hindamiste eesmärk on analüüsida makromajandusliku finantsabi mõju abisaajariigi majandusele, eelkõige selle välispositsiooni jätkusuutlikkusele, ning hinnata liidu sekkumise lisaväärtust.

2025. aasta jaanuaris avaldas komisjon kolme idapartnerluse riigi (Moldova, Gruusia ja Ukraina) 2017.–2020. aasta makromajandusliku finantsabi programmide ühise järelhindamise aruande. Kõigi kolme riigi puhul tehti hinnangus järeldus, et programmidel on võla jätkusuutlikkusele ja makromajanduslikule stabiliseerimisele positiivne mõju. Ukraina puhul oli see eriti märkimisväärne, võttes arvesse programmi suuremat ulatust ja riigi keerulisemat majanduslikku olukorda. Hindamise käigus jõuti ka järeldusele, et kõik kolm programmi aitasid edukalt kaasa positiivsetele muutustele mitmes olulises reformivaldkonnas, sealhulgas juhtimise ja korrupsioonivastase võitluse valdkonnas, ning et need olid kooskõlas ELi laiema poliitikaraamistikuga ja vastasid ametiasutuste reformikavadele ja muude rahastajate programmidele.

¹³ Jordaania neljanda makromajandusliku finantsabi vastastikuse mõistmise memorandumi puhul aitas tegevushinnang kaasa mitme meetme, sealhulgas järgmiste meetmete kujundamisele: i) nõutakse iga-aastast hankearuannet, milles tehakse kokkuvõtte hangetega seotud kaebustest ja vaidluste lahendamise tulemustest; ii) suurendatakse auditibüroo sõltumatust, loobudes järk-järgult sisekontrolliüksuste tehtavatest eelaudititest; iii) laiendatakse märkimisväärselt auditibüroo aastaaruande rakendusala alates 2025. aasta tegevust käsitlevast aruandest.

2025. aasta detsembris avaldas komisjon COVID-19 makromajandusliku finantsabi programmide järelhindamise tulemused kümne partnerriigi kohta (2020–2022). Hindamise käigus hinnati 2020. aastal idanaabruse, Lääne-Balkani ja lõunanaabruse piirkonna partneritele COVID-19 pandeemia majandusliku mõju leevendamiseks antud 3 miljardi euro suurust makromajandusliku finantsabi paketti. Hindamisel jõuti järeldusele, et pakett oli õigeaegne, hästi suunatud ja väga asjakohane vastus COVID-19 pandeemiast tingitud enneolematule majandusšokile. See vahend võimaldas kiiresti ja tulemuslikult reageerida samaaegselt mitut riiki mõjutanud süsteemsele välisšokile, ilma et oleks seatud ohtu makromajandusliku finantsabi programmi kvaliteeti, makromajandusliku juhtimise parandamise reformide edenemist või majanduse juhtimist ja läbipaistvust. Samuti soodustas see kestlikku majanduskasvu ja sellega seotud poliitilise tingimuse täitmist.

2025. aastal algatas komisjon järelhindamise Ukrainale aastatel 2022–2023 makromajandusliku finantsabi andmise nelja programmi kohta, millega kaeti märkimisväärne osa riigi kiireloomulisest Venemaa agressioonisõjaga seotud rahastamisvajadusest (erakorraline MFA, erakorraline MFA I, erakorraline MFA II ja MFA+, vastavalt summas 1,2, 6 ja 18 miljardit eurot). Hindamisel võetakse arvesse erandlikku olukorda ehk olukorda, kus riik kaitseb end agressioonisõja eest, ning rahastamisvajaduse kiireloomulisust ja sellest tulenevat programmide kavandamise eripära.

4. MAKROMAJANDUSLIKU FINANTSABI RAHASTAMISVAHENDIGA SEOTUD ÜLDISED ARENGUSUUNAD

4.1 Makromajandusliku finantsabi rahastamisvahendi toimimine

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2013. aasta ühisdeklaratsioonis makromajandusliku finantsabi kohta¹⁴ on kõnealune abi määratletud makromajanduslikku ja rahalist laadi abina ning öeldud, et selle eesmärk on „taastada nende abikõlblike riikide ja territooriumide jätkusuutlik välisrahastamine, kel on välisrahastusega raskusi“. Seega tuleb makromajanduslikku finantsabi kui erakorralist vahendit kasutada tulemuslikult ja õigeaegselt. Seadusandlikku tavamenetlust hõlmav otsustusprotsess on sageli hinnatud üsna aeganõudvaks ning kriisiolukorra vahendi puhul, mille eesmärk on kiiresti reageerida maksebilansi kriisile, on see olulise mõjuga piirav tegur.

Kui aga arvestada COVID-19 kriisi ja Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõjaga seotud erandlikke asjaolusid, võeti asjaomased makromajandusliku finantsabi paketid siiski vastu kiiresti, kuna kõik institutsioonid kasutasid täiel määral menetluslikust paindlikkusest tulenevaid võimalusi. Euroopa Parlament ja nõukogu leppisid kokku, et kohaldavad nendel juhtudel olemasolevaid kiirmenetlusi, mis võimaldavad otsuse vastu võtta ühe kuu jooksul alates komisjoni ettepaneku esitamisest. Euroopa Parlament tugines oma kodukorra artiklile 163, mis võimaldas seadusandlikku ettepanekut kiiresti menetleda ja selle täiskogul viivitamata vastu võtta, lihtsustades asjaomaste komiteedega konsulteerimist.

Nii Euroopa Parlamendi kui ka nõukogu kodukorras on ette nähtud kiirmenetlused, mis võimaldavad otsuste kiiret vastuvõtmist erandlikel juhtudel. Standardmenetlus on

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. augusti 2013. aasta otsus nr 778/2013/EL täiendava makromajandusliku finantsabi andmise kohta Gruusiale (ELT L 218, 14.8.2013, lk 15).

märkimisväärselt pikem, nagu näitab komisjoni ettepanek Jordaaniale makromajandusliku finantsabi andmise neljanda programmi kohta, mille komisjon esitas 2024. aasta aprillis ja mille kaasseadusandjad võtsid vastu alles 2025. aasta aprillis. Ajakava kujunes selliseks osaliselt seoses 2024. aasta juunis toimunud Euroopa Parlamendi valimiste ja valimistele järgnenud uute parlamendikomisjonide moodustamisega. Jordaaniale makromajandusliku finantsabi andmise viies programm võeti samas vastu oluliselt kiiremini: komisjoni ettepanek esitati 2025. aasta augustis ja kaasseadusandjad kiitsid selle heaks 2026. aasta jaanuaris. Egiptuse puhul tingis pakiline vajadus anda toetust juba 2024. aasta teisel poolel selle, et komisjon tegi 2024. aasta märtsis erandkorras ettepaneku esimese kiireloomulise lühiajalise makromajandusliku finantsabi programmi kohta, tuginedes ELi toimimise lepingu artiklile 213 (mida kohaldatakse juhul, kui on vaja kiireloomulist finantsabi, ja mille vastuvõtmiseks on tarvis üksnes nõukogu otsust). Komisjon tegi ettepaneku anda suurem osa toetusest makromajanduslikust finantsabi teise, keskmise tähtajaga programmi raames, mille puhul järgitakse ELi toimimise lepingu artikli 212 kohaseid tavamenetlusi (milles osalevad mõlemad kaasseadusandjad).

Sellega seoses on oluline märkida, et lihtsustatud menetlust Euroopa Parlamendi otsuse vastuvõtmiseks on muudetud. Erinevalt kiirmenetlusest ei ole presidendil lihtsustatud menetluse puhul vaja esitada taotlust käsitleda ettepanekut kiireloomulisena ning see muudab otsuse vastuvõtmise protsessi sujuvamaks, sest otsuse heakskiitmiseks on vaja läbida vähem etappe kui tavamenetluses. Asjaomast menetlust ei ole käimasolevate makromajandusliku finantsabi programmide puhul veel kasutatud, kuid see võib sobida hästi kokku makromajandusliku finantsabi erakorralise olemusega; see on kiiduväärt samm tavapäraste programmide tõhususe võimaliku suurendamise suunas.

4.2 Makromajanduslik finantsabi mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027

Praegust mitmeaastase finantsraamistiku perioodi iseloomustavad mitmed kriisid, väga suured geopoliitilised pinged ja ebakindlus, mis on ELi partnerriike valusalt tabanud ning süvendanud nende struktuurset majanduslikku haavatavust. Kui vaadata kronoloogilises järjestuses, siis on kriise põhjustanud COVID-19 pandeemia majanduslikud tagajärjed, Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja viimasel ajal eskaleerunud konfliktid Lähis-Idas. Sellega seoses on nõudlus makromajandusliku finantsabi järele viimastel aastatel olnud suur, kuna see on osutunud oluliseks sambaks, millele EL saab tugineda oma naabruses (sealhulgas kandidaatriikides) valitseva makromajandusliku ebastabiilsuse probleemi lahendamisel ning mis täiendab ELi välispoliitikat ja aitab partnerriikidel viia ellu kriitilise tähtsusega reforme. Kuna keerulised olud maailmas eeldatavasti veel püsivad, jääb vajadus ELi makromajandusliku finantsabi järele lähiaastatel tõenäoliselt suureks.

Makromajandusliku finantsabi laenu on tagatud määruse (EL) 2021/947¹⁵ (naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ määrus) kohase välistegevuse tagatise kaudu eraldiste määruga 9 % portfelli tasandil nagu ka varasemate mitmeaastaste finantsraamistike puhul. Tunnistades olukorra – kus sõjas olevale riigile antakse laenu esialgu ilma IMFi väljamakseprogrammi tagatiseta –

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“ (ELT L 209, 14.6.2021, lk 1–78).

erakordsust, määrati Ukraina puhul eraldiste määraks 70 %, mida hakati kohaldama erakorralise makromajandusliku finantsabi programmi raames 2022. aastal.

Makromajandusliku finantsabi laenude eraldiste jaoks oli algse mitmeaastase finantsraamistiku puhul ette nähtud ligikaudu 1 miljard eurot, mis tähendab, et programmi laenumaht on 11 miljardit eurot. Ukrainale makromajandusliku finantsabi programmi raames 2022. aastal antud märkimisväärse toetuse, selle suhtes kohaldatava kõrgema eraldiste määra ja Lähis-Idas kasvavate pingete tõttu oli 2023. aasta lõpuks ära kasutatud üle kahe kolmandiku sihtotstarbelistest eraldistest. Mitmeaastase finantsraamistiku läbivaatamise raames otsustati makromajandusliku finantsabi laenude tagamise eraldisteks ette nähtud eelarvet suurendada 180 miljoni euro võrra. See võimaldas võtta kasutusele piisavalt vahendeid, et rahastada kuni 1 miljardi euro suuruse lühiajalise makromajandusliku finantsabi andmist Egiptusele ja kuni 4 miljardi euro suuruse korrapärase makromajandusliku finantsabi andmist Egiptusele, mille kohta kaasseadusandjad võtsid vastu otsuse 2025. aasta aprillis, jättes samas mõningase varu ka muude makromajandusliku finantsabi programmide rakendamiseks kuni 2027. aasta lõpuni (vt punkt 5, kus on esitatud 2021.–2027. aastal rahastatavate makromajandusliku finantsabi programmide loetelu).

Kuna kriisid on oma olemuselt ettearvamatud, tuleb hoida piisavalt suurt eelarvet võimalike tulevaste makromajandusliku finantsabi programmide rakendamiseks käesoleva mitmeaastase finantsraamistiku kahel järelejäänud aastal (2026–2027). Aruandekuupäeval kättesaadav eelarve peaks võimaldama katta kuni 2,2 miljardi euro ulatuses laene tavapärase 9 % eraldiste määraga. Ukrainale rahastamisvahendi „MFA+“ programmi raames antavad laenud ja erakorralise tulu kiirendamise makromajandusliku finantsabi raames antav laen (vastavalt 18 miljardit eurot ja 18,1 miljardit eurot) on tagatud omavahendite ülemmäära piiresse jääva manööverdamisruumiga ja nende tagamiseks ei ole eelnevalt eraldisi tehtud. Nende tagamiseks on ette nähtud võimalus nõuda liikmesriikidelt täiendavaid omavahendeid pärast seda, kui kõik muud kehtiva eelarveraamistiku võimalused on ammendatud. Erakorralise tulu kiirendamise makromajandusliku finantsabi programmi puhul annavad märkimisväärse finantsgarantii laenude tagasimaksed (sh intressid ja muud laenuga seotud kulud), mis kaetakse Venemaa keskpanga tõkestatud varadest saadavatest erakorralistest tuludest.

4.3 Järgmist mitmeaastast finantsraamistikku (2028–2034) käsitlevas komisjoni ettepanekus kavandatud makromajanduslik finantsabi

Komisjon esitas oma ettepanekud järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kohta 16. juulil ja 3. septembril 2025, sealhulgas ettepaneku peamise välistegevuse rahastamisvahendi, instrumendi „Globaalne Euroopa“¹⁶ kohta. Instrumendi „Globaalne Euroopa“ kavandatav eelarve on 200 miljardit eurot ja selle eesmärk on toetada ELi laienemis-, naabrus-, rahvusvaheliste partnerluste ja humanitaarabipoliitikat. Selleks et tagada ELi vankumatu toetus Ukrainale, võib aastatel 2028–2034 võtta Ukraina jaoks kasutusele veel 100 miljardit eurot.

¹⁶ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse instrument „Globaalne Euroopa“ (COM(2025) 551 final).

Instrument „Globaalne Euroopa“ hõlmab rahastamisvahendite, eelarveliste tagatiste ja ELi eelarvest tagatud laenude laialdasemat kasutamist, et suurendada partnerriikides võetavate meetmete rahastamiseks finantsvõimendust. Ettepaneku kohaselt rahastatakse makromajandusliku finantsabi laene instrumendi „Globaalne Euroopa“ eelarvest, kuid makromajandusliku finantsabi programmide juhtimine jääks eraldiseisvaks, nagu on praegu ette nähtud naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi määrusega. Nii säilitatakse praegune institutsioonidevaheline tasakaal makromajandusliku finantsabiga seotud otsuste tegemisel kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2013. aasta ühisdeklaratsiooniga. Makromajanduslik finantsabi jääks kavandatud poliitikapõhiste laenude kõrval kättesaadavaks kui üks välisrahastamise vahendite paketti kuuluv täiendav vahend, mis võimaldab ELil koostöös IMFiga ka edaspidi reageerida maksebilansikriisidele partnerriikides.

Läbirääkimisi järgmise mitmeaastase finantsraamistiku üle on alustatud ning Euroopa Parlament ja nõukogu kujundavad praegu selle suhtes oma seisukohti.

5 TULEVIKUVÄLJAVAATED: MAKROMAJANDUSLIKU FINANTSABI PROGRAMMID JA EELARVE OLUKORD 2026. AASTAL

Kuna makromajanduslik finantsabi on oma olemuselt ettenägematu ja kriisipõhine, on keeruline täpselt prognoosida tulevase makromajandusliku finantsabi programme kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku ülejäänud perioodiks. Seetõttu keskendutakse käesolevas osas 2026. aastal juba heaks kiidetud programmidele ning osutatakse ka võimalikele tulevastele programmidele, rõhutades kiiresti muutuvat geopoliitilist keskkonda.

Idanaabruses on Venemaa Ukraina-vastasel agressioonisõjal piirkonnale endiselt märkimisväärne majanduslik mõju. Enim on mõjutatud Ukraina ja Moldova. Mõlemad riigid sõltuvad endiselt suurest rahvusvahelisest abist, mille andmisel on keskne roll ELil.

Võttes arvesse Venemaa agressioonisõja jätkumist ning sellega Ukraina jaoks kaasnevaid märkimisväärseid ja püsivaid rahastamis- ja kaitsevajadusi, leppisid ELi juhid 18. detsembril 2025 kokku,¹⁷ et aastateks 2026–2027 antakse uus piiratud tagasinõudeõigusega toetuslaen summas 90 miljardit eurot, mille rahastamiseks võtab EL kapitaliturgudelt laene, mis tagatakse ELi manööverdamisruumiga. Laen tuleb tagasi maksta alles siis, kui Ukraina on saanud kätte sõjahüvitise, ning ELi eelarvelise tagatise kasutusele võtmine tõhustatud koostöö raames tagab, et sellega ei mõjutata mitteosalevate liikmesriikide (Tšehhi, Ungari ja Slovakkia) finantskohustusi.

Sellele poliitilisele kokkuleppele tuginedes võttis komisjon 14. jaanuaril 2026 vastu õigusaktide paketi, mis hõlmab ettepanekut Ukraina toetuslaenu rahastamisvahendi loomise kohta ning mitmeaastase finantsraamistiku määru ja Ukraina rahastu määru muudatusi. Kaasseadusandjad võtsid Ukraina toetuslaenu paketi vastu ajavahemikul 2026. aasta veebruarist aprillini¹⁸. Selle uue toetusraamistiku alusel antakse olulist

¹⁷ Euroopa Ülemkogu 18. detsembri 2025. aasta järeldused.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. veebruari 2026. aasta määrus (EL) 2026/467, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Ukraina toetuslaenu andmiseks aastatel 2026 ja 2027 (ELT L, 2026/467, 26.2.2026); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. veebruari 2026. aasta määrus (EL) 2026/468, millega muudetakse määrust (EL) 2024/792, millega luuakse

eelarvetoetust mahus, mis moodustab Ukraina toetuslaenu paketi mahust ligikaudu kolmandiku, kombineerides eri vahendeid, sealhulgas makromajanduslikku finantsabi ning Ukraina rahastu ja Ukraina toetuslaenu paketi kaitseharu vahendeid.

Makromajandusliku finantsabi komponendi puhul keskendutakse tingimustele, mis käsitlevad paranduste tegemist riigisiseste tulude kasutusele võtmise ning avaliku sektori kulutuste jätkusuutlikkuse ja kvaliteedi valdkonnas. Selle puhul püütakse saavutada vastastikune täiendavus IMFi uue programmiga ning tegeleda riigi rahanduse valdkonnas esineva korruptsiooni algpõhjustega. Peale makromajandusliku finantsabi andmise tagatakse Ukraina toetuslaenu rahastamisvahendi kaudu täiendavad summad ELi 50 miljardi euro suuruse Ukraina rahastu (2024–2027) jaoks, mille eesmärk on toetada peamisi struktuurireforme, mis on vajalikud Ukraina liikumiseks ELiga ühinemise suunas.

Lisaks püütakse Moldova 2025.–2027. aasta kuni 1,9 miljardi eurose majanduskasvu kava kaudu toetada riigi majanduslikku lähenemist ELile ja aidata riigil liikuda edasi ELi liikmesuse suunas, kiirendades reforme ja parandades Moldova juurdepääsu ELi ühtsele turule.

Mis puutub lõunanaabrusesse, siis taotles Tuneesia 2022. aasta novembris 1,2 miljardi euro suurust makromajanduslikku finantsabi, et katta oma rahastamisvajadus seoses halvenenud üleilmse olukorra ja kõrgete rahvusvaheliste toormehindadega. See järgnes IMFiga 2022. aasta oktoobris saavutatud tehnilise tasandi kokkuleppele uue laiendatud rahastamisvahendi kohta (nelja aasta jooksul 1,9 miljardit USA dollarit). IMFi direktorite nõukogu jättis siiski programmi vastu võtmata, kuna Tuneesia ei olnud rakendanud nõutavaid eelnevaid meetmeid, eelkõige kütusetootuste reformi. Pärast seda, kui Tuneesia president väljendas 2023. aasta märtsis IMFi programmi suhtes vastuseisu, vaibus suhtlus IMFiga minimaalsele tasemele ning lõpetati ka IV artikli kohane järelevalve. Vahepeal on õitsev turism ja stabiilsed rahasaadetised Tuneesia välisrahastamissurvet ajutiselt leevendanud. Komisjon on valmis koostama – pärast seda, kui on kasutusele võetud IMFi programm ja kinnitatud riigi valmisolekut tegeleda oma välisrahastamissurve algpõhjustega – uue makromajandusliku finantsabi ettepaneku, tingimusel et hinnatakse hoolikalt makromajandusliku finantsabi eeltingimuste täidetust ja Tuneesia välisrahastamisvajadust. Seda kinnitati ka 2023. aasta juulis kokku lepitud ELi ja Tuneesia laiaulatusliku partnerluse raames. Siiski märgiti, et selleks tuleks ulatuslikult ja jõuliselt ellu viia täiendavaid reforme.

2022. aasta aprillis saavutas tehnilise tasandi kokkuleppe IMFiga Liibanon (nelja aasta jooksul 3 miljardit USA dollarit), kelle edusammud arvukate eelnevate meetmete puhul on aga seni olnud väikesed. Riigi SKP on pärast seda jätkuvalt kahanenud, paljud avalik-õiguslikud asutused on oma tegevuse lõpetanud ja valuuta väärtus on järsult vähenenud, tuues kaasa Liibanoni majanduse laiaulatusliku ülemineku dollari kasutamisele. 2025. aasta jaanuaris valis Liibanoni parlament presidendi ja mõni päev hiljem nimetati ametisse uus peaminister, millega lõppes enam kui viis aastat kestnud poliitiline ummikseis ja tekkis võimalus anda uut hoogu reformidele ja taastada koostöö IMFiga. Märtsis 2025 taotles uus valitsus ametlikult uut IMFi programmi, mis võib olla positiivne

Ukraina rahastu (ELT L, 2026/468, 26.2.2026); nõukogu 23. aprilli 2026. aasta määrus (EL) 2026/469, millega muudetakse määrust (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L, 2026/469, 23.4.2026).

samm majanduskriisi rahvusvahelise abi ja ulatuslike reformide kaudu lahendamise suunas. Sellest ajast alates on valitsus teinud teatavaid edusamme oluliste reformide elluviimisel, sealhulgas võtnud vastu õigusakte, mis võimaldavad pangandussektori kriisi osaliselt lahendada. Sellised reformid on IMFi uue programmi eeltingimus. 2026. aasta aprilli seisuga ei olnud parlament aga peamisi seadusi veel vastu võtnud või siis oli vaja need uuesti avada, kuna IMFi põhinõudmised ei olnud veel täielikult täidetud. Järgmiste valimiste edasilükkamine kahe aasta võrra võib soodustada edasiminekut nende seaduste osas, kuid asjaolu, et hiljuti puhkesid riigis ja piirkonnas uuesti konfliktid, võib tekitada majandusreformide läbiviimisel lisaprobleeme. Komisjon on valmis toetama ulatuslikku reformikava makromajandusliku finantsabi programmiga, kui on täidetud eeltingimused (sealhulgas makstud õigeaegselt välja IMFi programmi vahendid).

Komisjon on valmis kaaluma tulevasi makromajandusliku finantsabi taotlusi ning teeb vajaduse korral ettepanekud abikõlblikele partneritele uute ja/või täiendavate makromajandusliku finantsabi programmide võimaldamise kohta.

Tabelis 1 on esitatud ülevaade toetustena antava makromajandusliku finantsabi kulu- ja maksekohustuste ning makromajandusliku finantsabi laenude väljamaksete kohta 2023, 2024. ja 2025. aastal ning (esialgsed andmed) 2026. aastal.

Tabel 1. Makromajandusliku finantsabi (MFA) toetuste kulu- ja maksekohustused ning MFA laenude väljamaksed 2023–2026 (eurodes)¹⁹

	2023	2024	2025	2026
Kulukohustuste assigneeringud toetuste jaoks eelarves	45 423 330	57 367 177	59 267 773	61 511 946
Tegevuse hindamine ja järelhindamine	350 000	619 440	331 775	750 000
Muud võimalikud makromajandusliku finantsabi programmid	45 073 330	56 747 737	58 935 998	60 761 946
Kulukohustused kokku	45 423 330	57 367 177	59 267 773	–
Maksekohustuste assigneeringud toetuste jaoks eelarves	39 880 000	57 367 177	59 267 773	61 511 946
Tegevuse hindamine ja järelhindamine	329 765	749 270	331 775	750 000
Makromajanduslik finantsabi Moldovale (otsus (EL) 2022/563) (lõpetatud)	10 000 000	5 000 000	–	–
Täiendav makromajanduslik finantsabi Moldovale (otsus (EL) 2023/1165) (lõpetatud)	22 500 000	22 500 000	–	–
Muud võimalikud makromajandusliku finantsabi programmid	–	–	–	60 761 946
Maksekohustused kokku	32 829 765	28 249 270	331 775	61 511 946
Toetuste jaoks kasutamata jäänud assigneeringud	7 050 235	29 117 907	58 935 998	–
Makromajandusliku finantsabi laenude väljamaksed		–	–	–
„III MFA“ Jordaaniale (lõpetatud)	200 000 000	–	–	–
Makromajanduslik finantsabi Moldovale (lõpetatud)	40 000 000	45 000 000	–	–
Erakorraline makromajanduslik finantsabi Ukrainale (lõpetatud)	–	–	–	–
Erakorraline makromajanduslik finantsabi Ukrainale (lõpetatud)	–	–	–	–
Täiendav makromajanduslik finantsabi Moldovale (lõpetatud)	50 000 000	50 000 000	–	–
Rahastamisvahend „MFA+“ Ukraina toetuseks (lõpetatud)	18 000 000 000	–	–	–
Makromajanduslik finantsabi Põhja-Makedooniale	–	50 000 000	–	–
Lühiajaline makromajanduslik finantsabi Egiptusele (lõpetatud)	–	1 000 000 000	–	–
Korraline makromajanduslik finantsabi Egiptusele	–	–	–	1 000 000 000
MFA ERA Ukrainale (lõpetatud)	–	–	18 115 700 000	–
Neljas makromajanduslik finantsabi Jordaaniale	–	–	250 000 000	–
Kõigi makromajandusliku finantsabi laenude väljamaksed kokku	18 290 000 000	1 145 000 000	18 365 700 000	1 000 000 000

¹⁹ Tabelis ei ole arvesse võetud pärast 2025. aasta detsembrist tehtud ettepanekuid uute makromajandusliku finantsabi programmide kohta.